

УДК 37.026:371.212

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.52181

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ТА ВИМОГИ ДО ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ

© А. В. Котова. Р. Л. Туренко

У статті проаналізовано визначення самостійної роботи як дидактичного явища. Розкрито основні принципи її організації (активність студентів, індивідуалізація навчання, доступність матеріалу, що вивчається, чіткість та визначеність завдань, наочність, систематичність та послідовність у формуванні навичок самостійної роботи, свідомість та самостійність навчання та інші) та визначено вимоги до її проведення

Ключові слова: вимоги, самостійна робота, студенти, принципи організації, вимоги до проведення, завдання

The notion of independent work as didactic phenomenon is analyzed. Its main principles of organization (students' performance, individualization of learning, affordability of educational material, strictness of tasks, visualization, systematicity and succession in the formation of independent work skills, consciousness and independence of learning etc) are elucidated and requirements to its realization are given

Keywords: requirements, independent work, students, principles of organization, requirements to realization, task

1. Вступ

Знання стають справжнім надбанням людини тільки у тому випадку, коли вони підкріплені самостійною діяльністю. Тому, одним з найважливіших аспектів навчання є самостійна робота, яка дозволяє студентам якомога глибше закріпити отримані знання та застосувати їх на практиці, добре орієнтуватися у вивченому матеріалі та приймати рішення без сторонньої допомоги.

2. Аналіз літератури та постановка проблеми

Аналіз наукової літератури засвідчив, що до питання організації самостійної роботи як школярів, так і студентів зверталось багато науковців. Так, у роботах [1] було розкрито сутність цього дидактичного явища, деякі форми та методи стимулювання самостійної роботи студентів представлено у роботі [2], особливості організації самостійної діяльності студентів представлено у роботі [3], особливості організації самостійної роботи студентів з окремих навчальних дисциплін знайшли відображення у праці [4]. Разом із тим, вважаємо, що у науковій літературі недостатньо висвітлено принципи організації самостійної роботи студентів та вимоги до її організації.

3. Цілі та завдання дослідження

Отже, метою дослідження є узагальнення та аналіз принципів організації самостійної роботи студентів та визначення вимог до її проведення.

Відповідно до мети дослідження визначено наступні завдання:

- проаналізувати підходи до визначення самостійної роботи у педагогічній літературі;
- узагальнити та проаналізувати основні принципи її організації;
- окреслити основні вимоги до організації самостійної роботи студентів.

4. Принципи організації самостійної роботи студентів та вимоги до її проведення

На основі аналізу наукової літератури встановлено, що немає єдиного підходу до визначення сутності самостійної роботи студентів. Так, Н. Шишкіна розглядає самостійну роботу як невід'ємну частину навчального процесу, яка виконується без допомоги викладача у спеціально відведений для цього час, але під його безпосереднім контролем та за його завданням [1].

В. Ключко, вважає, що самостійна робота – це активна позааудиторна діяльність молодих людей, що спрямована на засвоєння нових знань, умінь і навичок в галузі загальнонаукової та професійної діяльності. Найкращою формою самостійної роботи студентів він вважав науково-пошукову роботу, що прищеплює молодим людям навички наукової праці [2].

П. Підкасистий у своїй праці розрізняє самостійну роботу та самостійну діяльність студентів. Так, під самостійну роботу студентів він розглядає як штучну педагогічну конструкцію, яка дозволяє викладачеві організувати та скеровувати діяльність студентів як протягом аудиторних занять, так і під час їх самостійної діяльності. Самостійна діяльність розглядається науковцем як специфічна форма навчального та наукового пізнання, під час якої відбувається осмислення студентами навчального матеріалу та самостійне визначення шляху розв'язання завдання [3].

Отже, можна зробити висновок, що самостійна робота студентів являє собою автономну діяльність студентів, яка виконується під керівництвом та контролем викладача та формує у них такі риси характеру як самостійність, відповідальність та ініціативність.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що для організації ефективної самостійної роботи не-

обхідно дотримуватися низки принципів, до яких можна віднести:

- активність студентів;
- індивідуалізацію навчання;
- доступність матеріалу, що вивчається;
- чіткість та визначеність завдань;
- наочність;
- систематичність та послідовність у формуванні навичок самостійної роботи;
- свідомість та самостійність навчання;
- зв'язок із життям;
- забезпечення наукового обґрунтування витрат часу, яке передбачає визначення фактичних затрат відносно витрат часу, що плануються;
- використання єдиних критеріїв оцінки ефективності самостійної роботи (ступінь сформованості навичок самостійної роботи, якість знань, витрати часу).

Так, принцип активності під час організації самостійної роботи студентів полягає в аналізі, узагальненні та синтезі навчального матеріалу та попередньому вивченні тем, які будуть розглядатися на наступних заняттях, що сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. Необхідно зазначити, що для дотримання цього принципу викладачу необхідно планувати та організувати самостійну роботу студентів із урахуванням вікових особливостей, розумових здібностей та специфіки дисципліни, що вивчається [4–6].

Основна мета принципу індивідуалізації спрямована на оптимізацію процесу навчання на основі врахування можливостей та інтересів студентів з наданням їм можливості працювати у зручному для них режимі. Цей принцип також передбачає самостійний добір студентами шляхів розв'язання завдання та можливості поглиблення того розділу навчального матеріалу, який викликає у студентів особливий інтерес [3, 6–7].

У наукових працях відзначається, що принцип доступності, принцип чіткості та принцип визначеності завдань передбачають контроль за відповідністю змісту завдань для самостійної роботи вже сформованим знанням та вмінням студентів, дотримання таких правил, як поступовий перехід від легкого матеріалу до більш складного.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що важливого значення під час організації самостійної роботи студентів набуває принцип наочності, який є сполучною ланкою між конкретним матеріалом та абстрактним та сприяє кращому розумінню навчального матеріалу та його візуалізації.

Основою принципу свідомості та самостійності навчання є ґрунтовне самостійне мислення студентів, виявлення зацікавленості матеріалом та творчої ініціативи. При дотриманні цього принципу студенти чітко розуміють мету своєї діяльності, вчать розкривати зв'язки між предметами та явищами навчальної діяльності, творчо використовувати свої знання [4, 9, 10].

Принцип зв'язку із життям передбачає оптимальне планування самостійної роботи студентів та надання їм для самостійного опрацювання того мате-

ріалу, який буде необхідним для їх подальшої професійної діяльності [4].

Виходячи із урахування принципів організації самостійної роботи студентів було визначено основні вимоги щодо організації самостійної роботи. Зокрема, виділено такі з них:

- формування самостійності студентів, що є головною метою навчання;
- прищеплення умінь, навичок та знань, які є необхідними для оволодіння майбутньою професією;
- забезпечення контролю якості знань студентів;
- постановка чітких вимог до результатів діяльності;
- інформування молодих людей про результативність їхньої самостійної діяльності;
- стимулювання мотивації дії студентів;
- забезпечення індивідуального підходу до організації самостійної роботи студентів;
- надання студенту можливості планувати та коригувати свої дії [3, 8–10].

Зазначимо, що для планування викладачем самостійної роботи студентів перш за все потрібно знати бюджет їхнього часу. В ньому можна виділити три основні частини: час, що відводиться на аудиторні заняття, позаучбовий час, який потрібен студенту для того, щоб студент добрався до місця навчання та додому та вільний час, необхідний для спілкування, фізичного та естетичного розвитку [5].

Важливою ланкою у процесі організації самостійної роботи є, також здійснення контролю за її виконанням. Причому, чим більше місця відводиться самостійній роботі студентів, тим більш дієвим та різнобічним він має бути, адже саме контроль дозволяє стежити за характером і успішністю роботи студентів та за необхідності корегувати діяльність молодих людей [3–4, 6].

5. Результати дослідження

У статті проаналізовано основні принципи організації самостійної роботи та визначено вимоги до її проведення

6. Висновки дослідження

Правильно організована з педагогічної точки зору самостійна робота студентів та дотримання принципів її організації сприяє поглибленню та розширенню знань, пробудженню інтересу до пізнавальної діяльності, оволодінню прийомами процесу пізнання, розвитку пізнавальних здібностей, формує здатність брати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблему, знаходити конструктивні рішення та вихід із проблемних ситуацій і т. ін.

Література

1. Шишкіна, Н. О. Організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення юридичних дисциплін у вищому навчальному педагогічному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук [Текст] / Н. О. Шишкіна. – Х., 2004. – 21 с.
2. Ключко, В. П. Формы и методы стимулирования познавательной деятельности студентов в процессе самостоятельной работы [Текст]: межвед. науч. сб. / В. П. Ключко.

ко // Самостоятельная работа студентов как приоритетная форма учебного процесса. – Киев: Лыбидь. – 1992. – Вып. 92. – С. 36–41.

3. Пидкасистый, П. И. Организация учебно-познавательной деятельности студентов [Текст]: уч. пос. / П. И. Пидкасистый. – М.: Педагогическое общество России, 2004. – 112 с.

4. Кушнір, Г. Л. Роль дидактичних принципів навчання у процесі засвоєння краєзнавчих знань студентами [Текст] / Г. Л. Кушнір // Наукові записки НДУ імені М. Гоголя. – 2013. – № 5. – С. 160–166.

5. Палий, В. В. Планирование самостоятельной работы студентов. [Текст]: межвед. науч. сб. / В. В. Палий, В. А. Ушенин // Самостоятельная работа студентов как приоритетная форма учебного процесса. Киев: «Лыбидь». – 1992. – Вып. 92. – С. 8–14.

6. Харламов, И. Ф. Педагогика [Текст]: уч. пос. / И. Ф. Харламов; 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. шк., 1990. – 576 с.

7. Авраменко, В. И. Совершенствование самостоятельной работы студентов по иностранному языку путем использования ТСО [Текст]: материалы научн.-практ. конф. : тезисы докл. / В. И. Авраменко // Интенсификация учебного процесса и самостоятельная работа студентов. – Полтава, 1988. – С. 114–116.

8. Есипов, Б. П. Самостоятельная работа учащихся на уроках [Текст] / Б. П. Есипов. – Москва: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1961. – 239 с.

9. Козаков, В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационное обеспечение [Текст]: уч. пос. / В. А. Козаков. – К.: Выща шк., 1990. – 248 с.

10. Лекції з педагогіки вищої школи [Текст]: навч. пос. / за ред В. І. Лозової. – Харків: ОВС, 2006. – 296 с.

References

1. Shishkina, N. O. (2004). Organizatsiya samostiyanoi roboti studentiv u protsesi vivchennya yuridichnih distsiplin u vischomu navchalnomu pedagogichnomu zakladi. Kharkiv, 21.

2. Klochko, V. P. (1992). Formy i metody stimulirovaniya poznavatelnoy deyatelnosti studentov v protsesse samostoyatelnoy raboty. Samostoyatel'naya rabota studentov kak prioriternaya forma uchebnogo protsessa, 92, 36–41.

3. Pidakasistyiy, P. I. (2004). Organizatsiya uchebno-poznavatelnoy deyatelnosti studentov. Moscow: Pedagogicheskoe obshество Rosij, 112.

4. Kushnir, G. L. (2013). Rol didaktichnih printsipiv navchannya u protsesi zasvoennya kraeznavchih znan studentami. Naukovi zapiski NDU imeni M. Gogolya, 5, 160–166

5. Paliy, V. V., Ushenin, V. A. (1992). Planirovanie samostoyatelnoy raboty studentov. Samostoyatel'naya rabota studentov kak prioriternaya forma uchebnogo protsessa, 92, 8–14.

6. Harlamov, I. F. (1990). Pedagogika. Moscow: Vysha shkola, 576

7. Avramenko, V. I. (1988). Sovershenstvovanie samostoyatelnoy raboty studentov po inostrannomu yazyku putem ispolzovaniya TSO. Intensifikatsiya uchebnogo protsessa i samostoyatel'naya rabota studentov, 114–116.

8. Esipov, B. P. (1961). Samostoyatel'naya rabota uchashchih'sya na urokah. Moskva: Gosudarstvennoe uchebno-pedagogicheskoe izdatel'stvo ministerstva prosveshheniya RSFSR, 239

9. Kozakov, V. A. (1990) Samostoyatel'naya rabota studentov i ee informatsionnoe obespechenie. Kyiv: Vysha shkola, 248.

10. Lozova, V. I. (Ed.) (2006). Lektsiyi z pedagogiki vischoyi shkoli. Kharkiv: OVS, 296.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Ткачова Н. О.
Дата надходження рукопису 18.09.2015*

Котова Анна Володимирівна, доцент, кандидат педагогічних наук, кафедра англійської мови, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022
E-mail: anutik0202@mail.ru

Туренко Рима Леонардівна, старший викладач, кафедра англійської мови, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, пл. Свободи, 4, м. Харків, Україна, 61022

УДК 316.613

DOI: 10.15587/2313-8416.2015.52147

РОЗВИТОК ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ЗАСІБ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

© С. Т. Репетій

Розглянуто духовний розвиток особистості як необхідну умову консолідації суспільства. Висвітлено теоретичні підходи вчених щодо тлумачення поняття «духовність» та погляди на шляхи її розвитку. На основі психологічної структури особистості визначено структуру духовного «Я». Зосереджено увагу на розвитку компонента духовності – духовного спілкування, яке передбачає ставлення до Іншого і до себе, як до частин єдиного організму-Всесвіту

Ключові слова: *духовність особистості, духовне спілкування, необумовлена любов, компоненти духовності особистості*

The article deals with the spiritual development of the individual as a necessary condition for the consolidation of society. The author highlights the theoretical approaches of scientists to the interpretation of the term "spirituality" and their views on the ways of its development. There is the definition of the structure of the spiritual "I" which is based on psychological personality structure. The emphasis is on the development of spirituality component – spiritual communication, which provides attitude to Another and to themselves, as parts of a single organism-Universe
Keywords: *personal spirituality, spiritual communication, unconditional love, personal spirituality components*